

УДК 821.161.2-32.09"18"(092)

DOI 10.31654/2520-6966-2023-23F-109-26-36

Н. Т. Бойко

кандидат філологічних наук, старший науковий співробітник відділу класичної української літератури Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України
orcid.org/0000-0002-3520-6696
nadia_bojko@ukr.net

Оповідання-ідилії Ганни Барвінок у контексті української прози середини XIX ст.

Статтю присвячено аналізу прозового доробку Ганни Барвінок – однієї із репрезанток фольклорно-етнографічної течії в українському романтизмі. Основним об'єктом художньої творчості вона обрала долю простої української жінки, сповнену радощами і бідами. Тематично-проблемне спрямування її творів яскраво засвідчують їх назви, як-от: «Не було змалку – не буде й до станку», «Квітки з сльозами, сльози з квітками» тощо.

У статті зацентровано наявність в українській літературі зазначеного періоду малих оповідних форм, модальність яких співвідноситься із ідилічним світовідчуттям. Самі ж ідилії як один із найдавніших жанрів літератури вирізняються безконфліктністю, поетизацією природи й сільського життя. В українській літературі в цьому аспекті варто розглядати твори Пантелеймона Куліша («Повесть о старых временах и обычаях малороссийских», «Дівоче серце», «Орися»), Ганни Барвінок («Восени літ-о», «Вірна пара», «Лихо не без добра», «Домонтар»), Олекси Стороженка («Сужена», «Грокіп Іванович», «Дорош»). Очевидна ідеалізація старосвітського, козацького й простонародного життя на лоні природи може свідчити не тільки про індивідуальні світоглядні, ідейно-естетичні пріоритети й художньо-стильові особливості творчих практик названих вище прозаїків, а й про спробу запропонувати читачеві своєрідну компенсацію втрачених суспільних зв'язків.

Виходячи із наявності того чи іншого змістового складника, пропоную виокремлювати такі типи ідилій: любовні, родинні, старосвітські й козацькі.

У результаті проведеного аналізу прози середини XIX ст. можна стверджувати, що ностальгія за втраченою національною патріархальністю аж до кінця XIX ст. відлунуватиме у творах низки авторів (наприклад, «Люборацькі» Анатолія Свидницького).

Ключові слова: гармонія, безконфліктність, фольклорно-етнографічна течія, романтизм, сентименталізм, патріархальність.

Постановка проблеми у загальному вигляді та зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Для української прози середини XIX ст. характерна певна жанрова одноманітність, мова про домінування оповідання; у цілому ж така тенденція

зумовлена насамперед його жанровою природою оперативно реагувати на злободенні проблеми часу. Активний розвиток оповідання зазвичай спостерігається у перехідні культурно-естетичні або суспільно-історичні періоди, коли тільки починає формуватися нова концепція людини, тож саме цей жанр дозволяє розробляти її без заглиблення у суспільні суперечності. В українській літературі зазначеного періоду спостерігається внутрішньо-жанрове збагачення малих оповідних форм узалежене від динамічності змалювання актуальних подій. Тож з'являються новаторські твори з елементами нарису чи новели, соціально-побутові й соціально-проблемні оповідання. Відтворення складної гами душевних переживань персонажів обумовлювало увагу до психології людини, внаслідок чого з'явилися перші зразки соціально-психологічного й психологічного оповідання. Оповідання-ідилії, про які йтиметься тут, кількісно менше представлені в українській прозі цього періоду.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Постать Ганни Барвінок усе частіше опиняється у центрі літературозначих досліджень, це зумовлено процесом перепрочитання української класичної літератури і виданням її творів, як наслідок – удоступнення їх широкій науковій та читацькій спільності. У найновішій академічній «Історії української літератури» докладно проаналізовано творчий доробок письменниці, зауважено, що обравши «...форму сповіді селянок, яку доповнюють уривки з народних пісень, Ганна Барвінок вибудовує своєрідний стиль письма – зосереджує увагу на морально-етичних і родинних проблемах жінки, душевний спокій та щастя якої залежить не від соціальних чинників, як у Марка Вовчка, а від атмосфери в сім'ї, ставлення і розуміння близьких» [1, с. 550]. Варто згадати ґрунтовні розвідки Євгена Нахліка – «Пантелеймон Куліш: Особистість, письменник, мислитель» та «Подружнє життя і позашлюбні романи Пантелеймона Куліша», де у широкому контексті докладно простежено життєвий і творчий шлях П. Куліша як цільної постаті історико-культурного процесу другої половини ХІХ ст. Заразом чимало місця в цих синтетичних працях відведено постаті Ганни Барвінок, зокрема дослідник аргументовано, на основі листування і аналізу рукопису подорожніх записок спростував твердження про її творчий дебют 1847 року. Появу Ганни Барвінок як творчої індивідуальності Є. Нахлік пов'язує з бажанням П. Куліша «...мати дружину й за літературну партнерку і наполегливо схиляв її до цього, ставлячи за взірець манеру Марка Вовчка» [2, с. 290]. Г. Самойленко у розвідці «Пантелеймон Куліш і Ганна Барвінок: доля, Україна, любов»,

аналізуючи проблемно-тематичний аспект прозового доробку письменниці, звернув увагу на те, що кожне її «оповідання, це нова історія жіночого життя, наповненого випробувань» [5, с. 69]. Об'єктом дослідження М. Назаренко обрав спогади Ганни Барвінок про Тараса Шевченка, дослідник висновує, що, незважаючи на те, що часто вони є єдиним джерелом інформації про поета, та все ж таки необхідно «ураховувати їхній подвійний характер – полемічний (стосовно інших мемуаристів і біографів) й апологетичний (щодо Куліша і, трохи меншою мірою, Шевченка) [6, с. 47].

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю осмислити прозовий доробок Ганни Барвінок в аспекті збагачення внутрішньо-жанрового потенціалу оповідання середини ХІХ ст. **Об'єкт дослідження** – твори українських прозаїків зазначеного періоду. **Мета** – простежити появу оповідань-ідилій в українській прозі середини ХІХ ст., наголосити чинники, які зумовлювали модальність ідилічного світовідчування.

Виклад основного матеріалу. Від свого зародження (IV–III ст. до н. е.) ідилія була пов'язана з поетичними творами, передусім так називали «...невелику, до сотні, версів поему, присвячену ідеалізації екзотичної природи, яка була тлом згармонійованого безтурботного життя не зіпсованих цивілізацією, мирних, часто закоханих, чуттєвих пастухів і пастушок» [7, с. 404]. До ідилій як жанрового різновиду поезій вдавалися й українські автори (від Г. Сковороди і до М. Рильського та ін.), а втім у перші десятиліття ХІХ ст. нею зацікавились прозаїки й драматурги. Тут варто згадати М. Гоголя та його «Ганц Кюхельгартен», що в підзаголовку містить авторське уточнення «идилія в картинках», і «Марусю» Г. Квітки-Основ'яненка. Очевидно, що поява ідилії в інших літературних родах пов'язана з переоцінкою її жанрового потенціалу в європейських літературах кінця ХVІІІ ст., ідеться про чітку диференціацію на буколіки (за ними зберігалася поетика вигаданого, далекого від реальності життя, радше як риторична форма для демонстрації поетичної майстерності автора) та ідилії, в яких все очевиднішим стає намагання письменників наповнити ці твори життєвим смыслом, пов'язати з буттєвістю людини. Безперечно, цьому сприяли й романтичні тенденції початку ХІХ ст., у яких спостерігається поєднання рис сентименталізму, руссоїзму і передромантизму. Зауважу, що для романтизму як потужного ідейно-мистецького напрямку ХІХ ст. характерна серед іншого ідеалізація людини, «людини природної» та первісної природи, що зазвичай і наявне в оповіданнях-ідиліях українських авторів. Модальність цього

виду літературних творів становить сукупність передусім змістових ознак, що простежується в особливому світовідчутті, системі цінностей і типах героїв. Важливим поетикальним складником генези ідилії є її тісні пов'язки із сільським хронотопом. Свого часу німецький поет-романтик Фридрих Шиллер у розлогіму філософському трактаті «Про наївну і сентиментальну поезію» (1795) якраз і наголосив на тому, що оскільки ідилії зображають «невинне і щасливе людство» [8, с. 304], то це можливо зробити, дистанціювавшись від клопотів і метушні міського побуту, однак це «...не можна розглядати як мету ідилії, а тільки як природній засіб, що допомагає її досягнути» [8, с. 305].

Аналізуючи кількавікову історію розвитку ідилії як жанру в різних культурах, М. Бахтін («Форми часу й хронотопу в романі») виокремив її чотири «чисті» типи, а саме: любовну (основний її вид – пастораль), земельно-трудова, ремісничо-трудова, родинну ідилію. Окрім цих чотирьох «чистих» у жанровому аспекті ідилій, дослідник навів і змішані типи, проте спільними для всіх типів ідилій є наявність трьох хронотопних складників: 1) прив'язаність буття до конкретного місця, 2) обмеженість буття нечисленними життєвими подіями, 3) ритм людського життя згармонійований із природним [9].

В українській літературі середини ХІХ ст., залежно від наявності того чи іншого змістового складника, пропоную виокремлювати такі типи ідилій: **любовні** («Самое обыкновенное происшествие», «Дівоче серце» Куліша, «Сужена» Стороженка), в яких зацентровано миттєве взаємне кохання і перспектива безхмарного сімейного життя; **родинні** («Восени літо», «Вірна пара», «Лихо не без добра», «Домонтар» Ганни Барвінок), в яких наявна соціальна проблематика, персонажеві доводиться пройти через незначні випробування долі, за які вона зрештою винагороджує вірним подружжям і родинним добробутом; **старосвітські** («Орися» Куліша), у яких створення сім'ї на основі національно-патріархальних традицій гарантує безтурботне родинне життя, і такі взаємини є своєрідним взірцем національного буття; **козацькі** («Прокіп Іванович», «Дорош» Стороженко), у творах цієї групи зацентровано інтеграцію у патріархальне життя вчорашніх затятих кошовиків, для яких зруйнування Січі було величезною особистою трагедією. Фабула всіх українських оповідань-ідилій пов'язана із місцевим колоритом і локальною історією.

Появу в українській літературі середини ХІХ ст. оповідань-ідилій зонайперше варто пов'язувати з постаттю Пантелеймона Куліша. Перше з його оповідань-ідилій – «Повесть о старых временах и

обычаях малороссийских» (1843–1844), було присвячене Олександрі Білозерській. Після авторського доопрацювання письменник зняв посвяту (Є. Нахлік цілком слушно пов'язує це із тодішнім конфліктом Куліша із Мотроною Білозерською) й опублікував твір у «Современнике» під назвою «Самое обыкновенное происшествие» (1846). Сюжет цього оповідання можна звести до відомого українського прислів'я – суджену й конем не об'їдеш. Федір Хильчевський, сповняючи волю матері, їде сватати Настусю Крутоверху, проте, як це часто буває з персонажами оповідань-ідилій, під впливом якихось невидимих сил він опиняється в іншому місці, у цьому випадку – у гостях батькового побратима сотника Гавриловича, й сватає його доньку. Катя не проти цього, адже ще за довго до появи в їхньому домі Хильчевського наворожила майбутнього чоловіка: тричі вибігала на вулицю і тричі чула ім'я Федір.

Оповідання-ідилії в доробку П. Куліша та в інших тодішніх прозаїків є свідченням закономірного явища у розвитку української романтичної літератури і зокрема її фольклорно-етнографічної течії, засади якої формував сам Куліш, і який закликав своїх колег по перу наслідувати їх. Мова як про пріоритетність фольклору, бо «Писана словесность, яка б вона не була розкішна або мізерна, виростає не з якого іншого ґрунту, тільки з того самого народу, котрого щире слово взяли собі списателі за потканне до своєї мислі» [10, с. 372], так і про ідеалізацію патріархальної моралі, старосвітського життя, обережно-критичне ставлення до сучасності.

Оповідання «Сужена» О. Стороженка сюжетно у цілому хоч і нагадує Кулішеве «Самое обыкновенное происшествие», однак додатково збагачене казково-фантастичним елементом. Ідилічність у «Суженій» закрююється уже в експозиції твору: богобоязлива і чесна дячиха стає опікункою сироти Івашка, випестила його, що «такий з нього вийшов бравий парубок, високий, сановитий і такий гарний, що од його погляду дівчата тали, як весною од сонця сніг» [11, с. 135]. Помираючи, названа мати благословила сина й обіцяла вимолити йому в Бога накрущу супутницю життя. Суджена тричі являлась йому, її народження він ненароком провістив, ледь не став їй хрещеним батьком, а через 18 років уже «дзеркально» Івашко ввижався дівчині, зрештою, вона й стала його дружиною. Автор впевнений у їхньому родинному майбутньому, адже «кого Бог з'єднав, тому щастя дав» [11, с. 143]. Варто зауважити, що, створюючи образ Івашка, О. Стороженко наголошує ідеальні риси – красень, щедрий, безконфліктний, готовий допомогти кожному, служить громаді, але водночас

привертає увагу його цілковита байдужість до життя, бо він усе марить дівчиною, яку тричі «бачив», попри те, що «Заглядувались на його тепер не одні дівчата: казились і молодиці; а яких там не було! – і чепурних, і моторних, і збіса хитрих та лукавих, що, здається, і самого святошу з пантелику збили б» [11, с. 141]. За Стороженком, Івашко – іграшка долі, тільки випадок – через туман чумацька ватага заблукала, він опиняється біля тої криниці, де 15 років тому «зустрів» свою суджену.

Родинні ідилії хоч і близькі до вище згаданих любовних, однак усе ж таки варто виокремлювати, оскільки тут частіше акцентовано саме хронотоп родинного буття, який може ускладнюватися соціальною проблематикою, родинними негараздами чи іншим травматичним досвідом, проте фінал цих творів традиційно щасливий, а зло покаране. В українській літературі середини XIX ст. цей тип ідилій репрезентують твори «Восени літо», «Вірна пара», «Лихо не без добра» (1860), «Домонтар» (1869) Ганни Барвінок. Галочка – героїня оповідання «Лихо не без добра» з дитинства перебувала у своєрідному родинному «рабстві», адже, рано осиротівши, зростала у братовій родині, та як згадує вона: «Невістка нами орудувала. Нікого ми не знали, нікуди не ходили»; «От се було вона виспитьсь, бо ляже ранше за нас, а ми робимо – руки й ноги не вгавають; а послі встане, да ще струнчить: да ви такі, да сякі, да гладкі! А сама як бочка!» [12, с. 20]. Логічним продовженням таких родинних відносин є те, що невістка влаштовує одруження, Галочка нічого не відає про свого майбутнього чоловіка, але не протестує. Несподіване одруження викликало чималий стрес у героїні: «на весілля прохала – як дерев'яна була. <...> Повели до церкви, на вінець постановили – я не бачу, не чую» [12, с. 20].

Наведені приклади спростовують закиди деяких сучасників і критиків Ганни Барвінок нібито у байдужості до питань соціальних. І тут не обійтися без традиційного порівняння із творами її «суперниці» Марка Вовчка, в яких соціальна проблематика, зокрема кріпаччина, є їх лейтмотивом, а герої чітко диференційовано й змальовано контрастно. Соціальні негаразди Ганна Барвінок змальовує по-іншому, акцентує, що корінь зла у самій людині. У принципі загальновідомий факт, що зміна епохи чи суспільного устрою не зумовлює автоматичної зміни світогляду людини та її морально-етичних пріоритетів. Якщо для Марка Вовчка чорно-білими є суспільні відносини, то для Ганни Барвінок, як бачимо, така контрастність була більш актуальною передусім в індивідуальній площині. Ганна Барвінок наголошує сутність людини, її схильність, незалежно від соціального статусу, принижувати собі подібного.

Повертаючись до оповідання «Лихо не без добра», невістка, яка уособлює зло, покарана: чоловік помер, вона збідніла, діти покинули її, живе з калічкою. У словах Галочки, коли вона описує становище невістки, вчувається певне злорадство, яке читач сприймає як своєрідну емоційну й моральну компенсацію за пережите в родині брата. В оповіданні «Лихо не без добра», як і у двох інших, щасливий фінал ґрунтується на українському прислів'ї: добре роби, добре й буде. Персонажі оповідаль-ідилій Ганни Барвінок долають життєві негаразди, при цьому не зраджують своїх морально-етичних переконань, досягають родинного щастя і матеріального благополуччя завдяки покірності, старанням і наполегливій праці.

До групи старосвітських ідилій зараховую Кулішеве оповідання «Орися», яке, до речі, у підзаголовку містить слушне авторське визначення ідилія, його сюжет розбудовано на міфологічній основі, як відомо, мова про шосту (та частково сьому) пісні Гомерової «Одіссеї», однак фабула Кулішевих оповідань пов'язана не з античністю, а з Гетьманщиною. За для надання більшого колориту й містичності, П. Куліш збагатив сюжет твору народними переказами про князя, що правив Переяславом до татарської навали і був покараний за своє зухвальство, та про Турову кручу.

Не тільки в оповіданні «Орися», а ще у більш ранньому творі – романі «Чорна рада» П. Куліш вибудовує патріархально-ідилічну картину родинного життя Петра Шраменка і Лесі Череванівни. Такий фінал твору, на переконання Є. Нахліка, це «вказівка не тільки на індивідуальну, а й на національну перспективу – патріархальна сім'я уявляється авторові запорукою збереження української самобутності, прадідівських звичаїв і традицій, народної моралі, та й самого народу» [13, с. 15]. Якщо у «Чорній раді» Петрові й Лесі доводиться усе ж таки виборювати своє тихе патріархальне щастя, то в «Орисі» немає жодного протистояння чи хоча б натяку на смуток, навпаки, панує атмосфера цілковитого щастя, любові, родинної, міжпоколінневої і соціальної гармонії, а шлюб красуні Орисі (доньки сотника Таволги) зі славним миргородським осауленком мав би символізувати незнищенність старосвітських козацьких традицій та українського роду.

До козацьких ідилій варто віднести оповідання «Прокіп Іванович», «Дорош» О. Стороженка, якого, як відомо, П. Куліш недолюблював («за чиновництвом нічого не читав, навіть з того, що писав Костомаров. Через це у всіх його оповіданнях, де є споминок про старовину, чоловік тямущий постерігає хлоп'ячі помилки. Природного

дару дуже багацько, та обернув його на речі марні, а не на спасенну працю» [14, с. 142]). Запорізька Січ, славетне козацтво і характерництво завжди перебували в центрі зацікавлень О. Стороженка, цьому сприяли вочевидь як родинні перекази, так і часті його зустрічі з носіями цих традицій, про що, власне, і свідчать художньо-історичні твори з циклу «Оповідання Грицька Ключника» та «Споминки про Микиту Леонтійовича Коржа». Автор ставив собі за мету зберегти перекази про славу Запорозьку Січ й уславити тих столітніх дідів, що були відданими захисниками православної віри та батьківщини і надалі залишаються носіями національного духу.

В аспекті заявленої теми привертає увагу оповідання-ідилія «Прокіп Іванович», яке О. Стороженко присвятив своїй матері і яке починається ностальгічно: «Нема вже теперички таких панів, як колись були!». Образ старого пана в усьому ідеальний: «хоч уночі було до нього приходить – вислухає тебе ласкаво і пораду дасть, і, чого попросиш, наділить» [11, с. 175], а жінки і дівчата попід руки водили його, коли той бува хильнув зайвого. Не менш ідеально О. Стороженко портретує і січового курінного Прокопа Івановича: «розумний, чулий, правдива, щира козацька душа, без помсти і користі»; козарлюга: «високий, сановитий, очі, як небо сині, прихмурені чорними бровами, вус чорний аж вилискується: глянеш на нього, то наче очі до його прилипають» [11, с. 177]. Результат зустрічі двох таких ідеальних персонажів із діаметрально протилежних світів визначений наперед, однак для О. Стороженка було важливо показати як ці дві різні культури можуть взаємодіяти. І пан, і козак Прокіп Іванович мають однаково запальну вдачу, кульмінаційним виявом цієї деструктивної риси було нещадне і безглузде вирізання свійської худоби в господарствах обох персонажів. Та навіть після такого брутального вчинку пан знаходить шляхи примирення із січовиком. У цьому та названих вище оповіданнях О. Стороженко вибудовує картину світу з певною модальною утопічністю. Своім персонажам-кошовикам він приписує такі риси характеру й поведінкову культуру, які б дозволили їм максимально безконфліктно вписатися в нові соціально-економічні умови, що вони успішно реалізують.

Висновки та перспективи подальших розвідок. Ідилія – це про втрату, на що свого часу звернув увагу Ф. Шиллер, наголосивши насамперед на втраті природного стану людини, тож для неї (людини) важливо «...дістати чуттєве підтвердження здійсненності цієї ідеї в чуттєвому світі, доказ реальної можливості такого стану; а оскільки дійсний досвід дуже далекий від того, щоб підтримувати цю віру <...>

поетична здатність поспішає на допомогу розумові, щоб зробити ті ідеї наочними» [8, с. 306]. Появу оповідань-їдилій в українській літературі середини XIX ст. пов'язую як із ідеями та естетикою романтизму, так із бажанням прозаїків, які усвідомлювали драматизм соціальних і національних негараздів, запропонувати читачеві своєрідну компенсацію втрачених суспільних зв'язків. Ностальгія за втраченою національною патріархальністю аж до кінця XIX ст. по-різному відлунує у доробку українських прозаїків. Безперечно, щонайперше згадуються «Люборацькі» Анатолія Свидницького, який хоч і не без іронії, однак змалював партіархальність старих Люборацьких, та водночас на цьому тлі він набагато гостріше актуалізував проблему нищення традиційного родинного укладу й денаціоналізації українців.

Література

1. Бойко Н. Проза. *Історія української літератури у 12 томах*. Т. 6. Київ: Наукова думка, 2022. 1077 с.
2. Нахлік Є. Пантелеймон Куліш: Особистість, письменник, мислитель: наукова монографія у 2 томах. Київ: Український письменник, 2007. Т. 1. 463 с.
3. Нахлік Є. Пантелеймон Куліш: Особистість, письменник, мислитель: наукова монографія у 2 томах. Київ: Український письменник, 2007. Т. 2. 462 с.
4. Нахлік Є. Подружнє життя і позашлюбні романи Пантелеймона Куліша: докум.-біограф. студія. Київ: Український письменник, 2006. 351 с.
5. Самойленко Г. В. Пантелеймон Куліш і Ганна Барвінок: доля, Україна, любов: монографія. Ніжин: НДУ імені М.Гоголя, 2021. 174 с.
6. Назаренко М. Спогади Олександри Куліш про Тараса Шевченка: питання достовірності. *Слово і Час*. 2023. № 3. С. 34–50.
7. Літературознавча енциклопедія: у 2 томах. Т. 1. Київ: ВЦ «Академія», 2007.
8. Шіллер Ф. Естетика. Київ: Мистецтво, 1974. 360 с.
9. Бахтин М. Вопросы литературы и эстетики. Москва: Художественная литература, 1975. 504 с.
10. Куліш П. Од іздателя. *Ганна Барвінок. Збірник до 170-річчя від дня народження*. Київ: Рада, 2001. 556 с.
11. Стороженко О. Твори: в 2 томах. Т. 1. Київ: Художня література, 1957. 405 с.
12. Барвінок Ганна. Твори: у 2 томах. Т. 1. Львів: БаК, 2011. 572 с.
13. Нахлік Є. Пантелеймон Куліш. *Куліш П. Твори: у 2 томах*. Т. 1. Київ: Наукова думка, 1998. 752 с.
14. Лист П. Куліша до О. Барвінського від 9/21 мая, 1869. *Барвінський О. Спомини з мого життя*. Нью-Йорк-Київ: Смолоскип, 2004. Ч. 1 і 2. 528 с.

References

1. Boiko, N. (2022). Proza [Prose]. In: *Istoriia ukrainskoi literatury u 12 tomakh. History of Ukrainian Literature in 12 volumes. Vol.6*. Kyiv. [in Ukrainian]

2. Nakhlik, Ye. (2007). *Panteleimon Kulish: Osobystist, pysmennyk, myslytel: naukova monohrafiia u 2 tomakh* [Panteleimon Kulish: Personality. Writer, thinker; scientific monograph in 2 volumes]. Vol. 1. Kyiv [in Ukrainian].
3. Nakhlik, Ye. (2007). *Panteleimon Kulish: Osobystist, pysmennyk, myslytel: naukova monohrafiia u 2 tomakh* [Panteleimon Kulish: Personality. Writer, thinker; scientific monograph in 2 volumes]. Vol. 2. Kyiv [in Ukrainian].
4. Nakhlik, Ye. (2006). *Podruzhnje zhyttia i pozashliubni romany Panteleimona Kulisha: dokum.-biohraf. Studii* [Married life and Out-of-marriage loves of Panteleimon Kulish; documentary biographical studies]. Kyiv [in Ukrainian].
5. Samoilenko, H.V. (2021). *Panteleimon Kulish i Hanna Barvinok: dolia, Ukraina, liubov: monohrafiia* [Panteleimon Kulish and Hanna Barvinok: fate, Ukraine, love; monograph]. Nizhyn [in Ukrainian].
6. Nazarenko, M. (2023). *Sphady Oleksandry Kulish pro Tarasa Shevchenka: pytannia dostovirnosti* [Memoirs of Oleksandra Kulish about Taras Shevchenko] *Word and time - Slovo i Chas*, 3. P. 34–50 [in Ukrainian].
7. *Literaturoznavcha entsyklopediia: u 2 tomakh* [Literature Encyclopedia: in 2 volumes] (2007). Vol. 1. Kyiv [in Ukrainian]
8. Shiller, F. (1974). *Estetyka* [Aesthetics]. Kyiv [in Ukrainian].
9. Bakhtin, M. (1975). *Voprosi literaturi i estetiki* [Literature and Aesthetics Problems]. Moscow. [in Russian].
10. Kulish, P. (2001). Od izdatelia [From the Editor]. *Hanna Barvinok. Collected papers to the 170th anniversary - Hanna Barvinok. Zbirnyk do 170-ricchzia vid dnia narodzhennia*. Kyiv [in Ukrainian].
11. Storozhenko, O. (1957). *Tvory: v 2 tomakh* [Works: in 2 Volumes]. Vol. 1. Kyiv [in Ukrainian].
12. Barvinok, Hanna. (2011). *Tvory: u 2 tomakh* [Works: in 2 Volumes]. Vol. 1. Lviv [in Ukrainian].
13. Nakhlik, Ye. (1998). *Panteleimon Kulish [Panteleimon Kulish]. Kulish P. Works: in 2 volumes - Kulish P. Tvory: u 2 tomakh*. Vol. 1. Kyiv [in Ukrainian].
14. (2004) *Lyst P. Kulisha do O. Barvinskoho vid 9/21 maia, 1869* [P. Kulish's letter to O. Barvynskyi, 9/21 May, 1869]. *Barvynskyi, O. Spomyny z moho zhyttia [Memoirs of my life]*. New-York-Kyiv [in Ukrainian].

N. T. Boiko

PhD, senior research fellow, Shevchenko Institute of Literature of the National Academy of Sciences of Ukraine
orcid.org/0000-0002-3520-6696
nadia_bojko@ukr.net

Hanna Barvinok's Idyls Stories in the Context of Ukrainian Prose of the Middle of the 19th Century

The article deals with the analysis of the prose work of Hanna Barvinok – one of the representatives of the folklore-ethnographic trend in Ukrainian romanticism. She chose to describe the fate of the simple Ukrainian woman, full of joys and troubles, as the main object

of her artistic creativity. The thematic and problematic orientation of her works is clearly seen in their titles, such as: «There was no childhood – there will be no growth», «Flowers with tears, tears with flowers», etc.

The article emphasizes that in the Ukrainian literature of the specified period one can find small narrative forms, the modality of which are correlated with an idyllic outlook on the world. Idylls themselves, as one of the oldest genres of the literature, is characterized by non-conflict essence, poeticization of nature and rural life. In Ukrainian literature, in this aspect, it is worth to consider the works of Panteleimon Kulish («The Tale of Old Times and Customs of Small Russia», «Girl's Heart», «Orysia»), Hanna Barvinok («In Autumn Summer», «The Faithful Couple», «Misery is not without good», «Domontar»), Oleksa Storozhenko («Suzhena», «Prokip Ivanovych», «Dorosh»). The obvious idealization of old-world, cossacks and folk life in the bosom of nature can testify not only the individual worldview, ideological and aesthetic priorities and artistic and stylistic features of the creative practices of the above-mentioned novelists, but also the attempt to offer to the reader a kind of compensation for the lost social ties.

Based on the presence of one or another content component, it is proposed to define the following types of idylls: love, family, old world and cossacks.

As a result of the analysis of the prose in the middle of the 19th century, it can be argued that nostalgia for the lost national patriarchy until the end of the 19th century will echo in the works of a number of authors (for example, «Lyuboratsky» by Anatolii Svidnytskyi).

Key words: harmony, non-conflict, folklore and ethnographic flow, romanticism, sentimentalism, patriarchy.